

Кадлубович Т. І.

кандидат політичних наук, доцент
доцент кафедри філософії, політології та українознавства
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

АНТИЦИПАЦІЯ УСПІХУ ЯК ОСНОВА МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Сучасна соціальна реальність структурована різноманітними чинниками. Одним з них є націленість на успіх, прагнення досягнути його у різноманітних галузях суспільного життя, створення стереотипів успішності та її стандартів, демонстрація символів соціальної успішності, що значною мірою визначає поведінку соціальних суб'єктів, одним з яких є молодь. Молодь – це специфічна соціальна спільнота, оскільки «її суттєві характеристики і риси перебувають у стані формування та розвитку» [1], а головним завданням для неї стає побудування власної життєвої стратегії.

Умови інформаційного суспільства, нестабільна соціальна ситуація в Україні та світі вимагає від сучасної молоді прискореного засвоєння досвіду людства, конкурентноздатності в різних сферах суспільного життя, високого рівня адаптованості до непростих життєвих ситуацій. Одним з показників адаптованості є прогностична компетентність або антиципаційна спроможність особистості.

В перекладі з латини антиципація – це «передбачення подій, уявлення про щось, що склалося заздалегідь» [4, 23]. В науковий психологічний обіг це поняття вводить в 1880 році В.Вундт. Для позначення ефектів антиципації використовувались терміни «попереджувальна діяльність» (І.Павлов), «випереджальне відображення» (П.Анохін), «модель потрібного майбутнього» (Н.Бернштейн), «інтерполяція» (Ф.Бартлетт), «екстраполяція» (Л.Крушинський), «імовірнісне прогнозування» (І.Фейгенберг), «прогностична здібність» (Л.Регуш) тощо.

Сучасна наука визначає антиципацію як здатність діяти й приймати певні рішення за часовим і просторовим випередженням та передбачати

події й результати діяльності, які очікуються. Антиципація – здатність в тій або іншій формі передбачати події, власні дії та вчинки оточуючих, будувати діяльність на основі адекватного імовірнісного прогнозу [4, 23].

Зокрема, антиципація відіграє провідну роль у побудові життєвої стратегії, концепції життя, ціннісних орієнтацій, що є, на думку Л.Сохань [6, 222], потребою особистості. Життєва стратегія – це своєрідний образ майбутнього, який створює у суб'єкта стан готовності діяти певним чином, активізує потребу у визнанні соціальним оточенням та власного самоствердження.

Сучасна молодь створює власну життєву стратегію, орієнтуючись на успіх та успішність, які стають чіткими орієнтирами та основою зв'язків та відносин в майбутньому. Це і є механізмом антиципації, який дозволяє створити «мисленеву модель (у формі уявлень) тих або інших результатів, які очікуються» [2, 40-41]. При цьому мета розуміється як антиципований предмет та усвідомлений образ результатів дій, які очікуються. Так, С.Рубінштейн стверджує, що дії, засновані на передбаченні та які вдосконалюються у відповідності до мети, складають головні прояви свідомості людини [5, 280]. Діяльність людини завжди цілеспрямована. А тому антиципація в діяльності відіграє значну роль. С.Рубінштейн зазначає: «... Праця як діяльність, спрямована на певні результати – на виробництво певного продукту, – вимагала передбачення. Необхідне для праці, воно в праці й формувалось» [5, 103].

Б.Ломов розуміє антиципацію як здатність суб'єкту діяти та приймати рішення з певним часовим та просторовим випередженням у відношенні подій, які очікуються, тобто будуть відбуватися у майбутньому [2, 5]. Тому антиципація виступає як феномен випереджального відображення, який забезпечує людині можливість «зазирнути в майбутнє».

Система перспективного орієнтування особистості у своєму життєвому світі розглядається дослідниками (зокрема, Д.Чеботарьовою [7]) як життєва стратегія різного спрямування: рецептивна («набувальна»),

мотиваційна (активність «досягнення») та творча. Рецептне спрямування активізує зусилля особистості на набуття життєвих благ, накопичення, матеріальний добробут. Мотиваційне спрямування має за мету досягнення успіху, суспільне визнання. Творче спрямування передбачає, насамперед, самореалізацію, безвідносно до зовнішнього визнання або невизнання.

Молодь, яка на переконання К.Мангейма, має дух авантюризму, потенціал розвитку та «конфліктну самосвідомість» «відкрита та схильна до змін» [3, 575]. Її сучасні представники, як правило, активні, ініціативні, наполегливі, що свідчить про їх орієнтованість на успіх як основу власного життєвого шляху, не зважаючи на невизначеність перспектив суспільного розвитку.

Література

1. Кривачук Л.Ф. Соціологія молоді: Навчально-методичний посібник. – Львів: ЛДФА, 2007. – 70 с.
2. Ломов, Б. Ф. Антиципация в структуре деятельности [Текст] / Б. Ф. Ломов, Е. Н. Сурков ; [отв. ред. Ю. М. Забродин]. – М. : Наука, 1980. – 278 с.
3. Манхейм К. Избранное : Диагноз нашего времени / Карл Манхейм ; пер. с нем. и англ. – М. : Изд-во «РА Говорящая книга», 2010. – 744 с.
4. Психология. Словарь / Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
5. Рубинштейн, С. Л. Бытие и сознание. Человек и мир. [Текст] / С. Л. Рубинштейн – М.: и др. : Питер, 2003. – 508 с. – (Мастера психологии)
6. Сохань Л.В. (отв. ред.) Жизненный путь личности (вопросы теории и методологии социально-психологического исследования). – Киев: Наукова думка, 1987. – 279 с.
7. Чеботарева Д.Ю. Социокультурные условия формирования индивидуальных жизненных стратегий современного человека // Известия вузов. Северо-Кавказский регион. Общественные науки. Спецвыпуск. Проблемы социокультурной трансформации современного российского общества. Ростов н/Д, 2006.